

Avsnitt 46: Vad säger forskningen om användningen av digitala verktyg för elever med läs- och skrivsvårigheter?

INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

ERIKA: Hej, och välkommen till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd Lika värde. I dag ska vi prata om vad vi ser i forskningen när det gäller användandet av digitala verktyg för elever med läs- och skrivsvårigheter, och hur man som skola skapar bra förutsättningar för lärare att använda de digitala verktygen i sin undervisning. Gäster är Idor Svensson, professor vid Linnéuniversitetet som har forskat inom ämnet psykologi, främst avseende läs- och skrivsvårigheter och dyslexi, och Gunilla Almgren Bäck, rådgivare hos oss vid Specialpedagogiska skolmyndigheten som just nu också är verksam som doktorand vid Linnéuniversitetet. Varmt välkomna, båda två.

IDOR: Tack, tack.

GUNILLA: Tack så mycket, tackar.

ERIKA: Och jag som leder samtalet, jag heter Erika Bergman och jobbar som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Jag tänker, ni båda har erfarenhet av att forska kring, och arbeta med digitala verktyg när det gäller elever med läs- och skrivsvårigheter. På vilket sätt ser ni att

de digitala verktygen gör skillnad för den här gruppen, elevers lärande? Vad kan man se i forskning och vad är det ni har mött i praktiken?

IDOR: Den mest konkreta ski... grejen är helt enkelt att de kan delta i undervisningen på mera lika villkor, det är den grejen som jag tycker tydligast man ska lyfta fram. Och sen kan jag tycka att ... eller jag kan ju sett [?? 0:01:25] med den egna forskningen jag har gjort att de med stora svårigheter, alltså, stora läs- och skrivsvårigheter, dyslexi kanske man mest tänker på, de har tydlig nytta av det här och det finns även forskning som pekar på det, framför allt när det gäller att avkoda text. Men det som kanske också är intressant i sammanhanget som många glömmer bort, det är att det finns en ... vi har sett också på en transfereffekt, det vill säga att även om du tränar, använder assisterande verktyg och har en viss läsförmåga, så kan du faktiskt bli bättre även ... bara genom att använda AT, så att man ser en sån effekt också. Men det behövs mer forskning, det är ingen tvekan om det, det behövs det.

ERIKA: Och assis... AT, det är assisterande teknik, då?

IDOR: Assisterande teknik, ja, precis.

ERIKA: Är det någonting som du skulle vilja lägga till, Gunilla?

GUNILLA: Ja, jag tänker kanske också att man kan fundera också på vad det är för verktyg, hur de funktionerna ser ut. Det är inte kanske direkt verktyget i sig som gör någon skillnad utan mera hur det används. Och det är också någonting som är viktigt att man inte överlåter till eleverna själva att komma på, utan att man tillsammans också hittar strategier

och att det finns en progression i de här strategierna. Och inte bara ett enskilt verktyg, utan också hur olika verktyg kan kombineras för att stödja en lärprocess, exempelvis en skrivprocess. Förutom verktyget så handlar det också om personen, att personen har ... det kan vara en lärare, det kan vara en elev som har en mottagarkompetens, färdigheter för att använda verktyget, men man får inte heller glömma viljan att använda det, vilket motiv eleven har uttryckt, medvetet eller inte, men att man undersöker det. För det finns olika behov också, som en elev kan känna i en lärosituation, och de här behoven kan ta ut varandra, så därför behöver man också lyssna mycket på eleverna.

ERIKA: När du säger mottagarkompetens, Gunilla, är det då den här förmågan då, att ta emot och använda verktyget du menar?

GUNILLA: Mm, precis, och att man får också stöd och support i detta på olika sätt med modellering, och då gäller det genom hela systemet, skulle jag säga. För det har vi sett i forskning, eller hur, Idor, att verktygen används inte heller fullt ut?

IDOR: Nej, det är alldeles riktigt att de inte gör. Men jag kan väl bara tillägga då, just det här med ... Det är framför allt, kan jag ändå tycka, för att sammanfatta det hela, det är det här med lika villkor, att de som har läs- och skrivsvårigheter har möjlighet att delta i undervisningen på nästan lika villkor som de övriga, och det är någonting som har kommit till de senaste åren. Det var inte möjligt i början när den här assisterande tekniken kom, därför att den var inte tillräckligt bra för de som hade de här problemen. Men i dag är de faktiskt det, så det är ett ... till och med så att det kan vara

ett alternativ för de som har stora svårigheter. Så det är det som jag tycker jag vill verkligen lyfta i det här.

ERIKA: På vilket sätt ser ni att användandet av digitala verktyg påverkar elevernas självbild och deras förutsättningar att vara delaktiga, hur kan man fånga upp elevernas uppfattning om vad det är som fungerar och inte? Vad säger du, Idor?

IDOR: Ja, om man tittar i forskning där, så kan jag för det första säga att det finns ganska lite forskning som har studerat just självbild i koppling till digitala verktyg eller assisterande teknik. Vi har gjort en del här vid Linnéuniversitetet, och det man kan säga då är just att när det gäller självbild och tron på sig själv så har den förbättrats de senaste tio åren, det är vad forskningen har visat, för elever med stora läs- och skrivsvårigheter. En del av det kan vara att just digitala verktyg eller assisterande teknik har börjat användas, därför att de kan, som jag sa tidigare, delta på ett annat sätt. De kan lyssna på text i stället för att läsa den, vilket inte gör de lika stressade när de ska läsa en text, då vi vet att det kan, för många elever, ta mer än dubbelt så lång tid att läsa en text som att lyssna på den, och oftast också kan de förstå texten i princip lika bra. Så att det är en sån viktig del som kan stärka deras självförtroende, och någonting som man behöver ta med sig inom skolan då. Däremot så, fortfarande så är det så, att så länge inte detta blir accepterat fullt ut, både bland lärare och elever, så kommer de att uppleva en viss stress eftersom man fortfarande tänker att läsa och skriva, det ska man göra så som man alltid har gjort, och gör man inte det så är det något som är fel, och då måste jag

försöka bli bä... rätta till mig, så att säga, det är lite så eleverna tänker. Och om inte man ändrar denna attityden och visar på att den här assisterande tekniken är faktiskt ett alternativ, så får man lite problem fortfarande med stress och oro, det har vår forskning visat. Dock, när det gäller självbild och det, så har den ... så ser man att den har förbättrats de senaste tio åren, så är det.

ERIKA: Men är det dok...[?? 0:06:52] men man ser det inte ... eller, man har inte forskat kring just [hör inte 0:06:56] kopplat till användandet av assisterande teknik eller digitala verktyg?

IDOR: Jo, vi har gjort det i Växjö, men det vi kunde se då, det var att det var lite svårt att koppla det till om det var de digitala verktygen i sig som hade gjort skillnaden, eller om det är att det har blivit en annan inställning under senare år när det gäller dyslexi, så att man ... I dag är det inte lika, vad ska man säga, förknippat med skamkänslor att ha dyslexi, utan det är mer accepterat, så därför så påverkas inte självbilden lika mycket. Däremot stress och oro gör det, fortfarande, och det kan man förstå, eftersom eleven kommer tänka ”Hur ska jag klara skolarbetet när jag har svårt att läsa och skriva?” Så det är lite olika saker, självbild kontra stress och oro.

ERIKA: Just det. Vad säger du, Gunilla?

GUNILLA: Ja, en viktig skillnad är här att om man tänker in att man möter olika elever från början och utformar undervisningen efter det, i stället för att planera undervisningen och sedan lägga till någonting för eleverna då som kan behöva ta till sig text och producera text på alternativa sätt. Så att jag

2020-11-11

tänker att ha ett sådant, ja, men ett normkritiskt förhållningssätt, att vi vet att det finns olika behov i elevgruppen oavsett om vi känner alla elever i gruppen, och tänka in det från början. Men sen tänker jag också, i ... Något som man som lärare kan göra som inte kostar några pengar direkt, utan ... det är att ... hur man tilltalar eleverna, att man visar på att det är okej att lyssna för att ta till sig text. Man kanske använder det själv också, så att eleverna uppfattar att det är så man kan göra, att det är den här olikheten som är normen. Men också att man utformar undervisningen och kan erbjuda flexibla vägar att nå målen, så att eleven har tolkningsutrymme, vilket är en av delaktighetsaspekterna, att eleven också har inflytande. Och att man då har en progression i det också, genom hela grundskolan och längre upp också i årskurserna.

ERIKA:

Så att det handlar helt enkelt om att modell, eller vad man ska säga, att det ... att man har en uppsättning av olika sätt att jobba i skolan för eleverna?

GUNILLA:

Ja, precis. Jag är väldigt inspirerad av universell utformning som också lyfts fram i funktionshinderpolitiken, som innebär att man skall tänka in olika behov från början så att alla kan vara med. Längre upp i åren innebär det att det är helt uteslutet att dela ut ett dokument med tryckt text som ska läsas, utan då behöver man tänka in från början att eleverna ska kunna ta till sig en sådan text på ett alternativt sätt. Men också att man visar eleverna att det är okej, så att eleverna i gruppen känner det, att det är helt accepterat, som Idor också nämnde här.

2020-11-11

- ERIKA: Hur tidigt då, kan man börja jobba med digitala verktyg eller assisterande teknik i undervisningen och i utbildning? Hur vet man vad som är bra och fungerar för eleverna, vad säger forskningen där?
- IDOR: Ja, då tänker jag så här att när det gäller hur tidigt man ska börja så menar jag på att man ska börja redan under årskurs ett. Det finns inte jättemycket forskning som har tittat på den här tekniken som finns i dag när det gäller att använda appar och surfplattor och smarta telefoner, där är vi lite pionjärer i Växjö, men som sagt var, ändå är det mycket som talar för att man ska börja, redan under årskurs ett ska man introducera de här digitala verktygen så att de finns, och man ska kunna använda dem, oavsett om man har funktionsnedsättning eller inte. Och det är lite det som är också huvudpoängen med den här assisterande tekniken att den kan användas på alla nivåer, och det är lite så vi tänker också, att den ska kunna användas av de som har kanske en läs- och skrivfunktionsnedsättning, eller för de som inte har det, som kanske behöver det i andra sammanhang, till exempel översättning av text, eller så, till annat språk och vad det nu är. Och vad som är bra och vad som fungerar i dag som vi har sett, det är att talsyntes, det vill säga en talande dator som läser upp den texten som finns, eller rättare sagt pratar upp den texten som finns på en dator, eller det man skannar in, eller hur man gör det, det är någonting som fungerar, det har vi sett. Ett program som ... där man kan tala in text är också bra, även om den fortfarande har sina begränsningar, eftersom det kräver att man har ett ganska tydligt uttal. Så det är vad vi vet i dag som funkar, och det som också är de viktigaste aspekterna,

tycker jag, som man ska använda. Men viktigt att man börjar redan under årskurs ett, och sen kanske ... Om man märker att man har stora läs- och skrivsvårigheter trots att man har fått evidensbaserad träning av läs- och skrivförmågan, vilket betyder att det är något som man vet om i världen att det här fungerar för att träna, har man fått det under en tre, fyra år, då kan assisterande tekniken, så att säga, bli mer av en ersättning för de som har stora svårigheter.

ERIKA: Vad säger du Gunilla, vill du fylla på?

GUNILLA: Ja, jag instämmer i detta att ... Jag har erfarenhet också av att man kan använda det för alla elever redan i förskoleklassen, ja, att man inför det i grupper med elever, och att stödpersoner i kommuner och skolor också stöttar lärare där att modellera i klassrummen, hur det kan se ut. För det handlar om lärande, hur det går till, och det är också så att synen man har på lärande, det är också det som styr hur man leder undervisningen. Och i det sammanhanget så behöver digitala verktyg komma in, och man får se hur det i praktiken ... att man utvecklar det tillsammans, hur det kan se ut, och man sedan också samtalar om varför man gör som man gör.

ERIKA: Men finns det en risk att användandet av digitala verktyg faktiskt tränger ut också den här viktiga träningen för att kunna avkoda bokstäver och bli en läsande och skrivande elev som faktiskt till slut kanske klarar sig utan rättstavningsprogram och dikteringsfunktion? Vad ser ni där? Vad säger du, Idor?

IDOR: Nej, jag kan inte se den risken faktiskt, det kan jag inte. Inte om man följer den träningen som fortfarande gäller, och det är nämligen att man jobbar med ljud [?? 0:14:10] bokstavskombinationen i ett tidigt skede, att man arbetar med de processerna redan från årskurs ett, och att man verkligen gör det, att elever ... att man får tid med att alla elever får gå igenom en ordentlig träning av läs- och skrivförmågan under de första tre åren. Och det ska vara ... utgå då från evidensbaserade metoder, som jag sa innan, det vill säga sånt som man vet vetenskapligt fungerar. Och då tycker inte jag alls att den behöver tränga ut den. Däremot så tycker jag sedan att när man har kommit upp till en viss nivå, det vill säga att ha tränat i kanske tre, fyra år, fortfarande har stora svårigheter med att läsa och skriva, då tycker jag att man ska börja tänka att man använder assisterande teknik i stället. Och då brukar vi använda ibland de begreppen att "ta till sig" och "producera" text blir intressant i stället, därför att då vidgar man begreppet lite, att då kan man både lyssna och läsa, eller skriva på en dator eller prata in text, därför att då vidgar man det hela. Och för vissa behöver man göra båda, alltså man behöver både fortsätta med läsandet, att man har det, och sen kompletterar man med den här assisterande tekniken, medans för en del, inte så många, men för en del elever så hjälper inte tränandet, vi vet det. De är så kallade icke-svarande, alltså de svarar inte på åtgärder, och då behö... då är assisterande teknik till och med ett alternativ.

ERIKA: Men när du säger "vi vet det", Idor, vad är det du menar då? Hur vet vi det?

- IDOR:** Jo, det vet vi eftersom flera forskningsstudier har pekat på att det att en del elever, även om de får väldigt intensiv träning under en hel termin, eller det är lite olika hur det ser ut i forskningen, vissa kör intensivt under åtta veckor, eller tio veckor, eller en hel termin, så ser vi att det alltid finns några elever som trots detta inte svarar. Vi har sett det i våra studier, vi har sett det i internationella studier. Och det är de eleverna där det kan till och med vara kontraproduktivt, det vill säga inte helt bra, att fortsätta träna efter årskurs fyra, fem till exempel, och de inte gör några framsteg, eftersom det kan påverka deras självbild, självförtroende och stressnivå oerhört, och det finns det forskning som visar. Och det är då jag menar att för de eleverna, då behöver assisterande tekniken vara ett alternativ. Och det är det i dag, vilket det inte var för tio år sen, men i dag är det det.
- ERIKA:** Just det, och då tänker du att då är det det man behöver erbjudas i såna fall, då, för att kunna ...
- IDOR:** Ja, man ska erbjuda, men eftersom vi pratade om innan här, när du ställde frågan om hur tidigt man kan börja, så menar jag att då vet eleverna, alltså de eleverna som har de här svårigheterna, de är redan så pass kunniga med att använda assisterande teknik eftersom det har varit ett naturligt inslag i undervisningen redan innan, så blir inte det ett problem att man vänder på fokuset lite, eller man ändrar riktningen, så att säga, mot att tona ner tränandet och mer gå över till att använda assisterande digital teknik.
- ERIKA:** För man har redan ... det är redan introducerat och är någonting som används?

2020-11-11

- IDOR: Exakt. Precis.
- ERIKA: Just det. Är det någonting du vill lägga till här, Gunilla?
- GUNILLA: Det kontinuerliga stödet. Att man är åter igen där, att man inte lägger ansvaret på eleverna att utveckla strategierna, i hur och i vilka sammanhang som de digitala verktygen kan användas och hur de kan kombineras. Att det finns risker också vid att eleverna tappar bort hur de kan använda verktygen årskurs efter årskurs, vid lärarbyten, och så vidare, så att det gäller att man har ett, för de elever vi pratar om nu, ett kontinuerligt stöd, och att man då också bygger in ett system i hur man lyssnar in eleverna och tar vara på deras synpunkter för att kunna anpassa utifrån de behov som de också beskriver. Jag vill verkligen trycka på det kontinuerliga och det systematiska i uppföljandet och samtalen med eleverna.
- ERIKA: Vilken kunskap då, Gunilla, tänker du att man behöver ha om man arbetar inom skolan, just för att de här digitala verktygen ska kunna bli bra pedagogiska verktyg som stärker undervisningen och elevernas förutsättningar att lära, vad är det du har sett och ser är viktigt?
- GUNILLA: Nånting som, när jag började med det här att bygga upp ett skoldatatek 2007 så arbetade man mycket med kurser, men i stället så har man kunnat se att det kanske inte alltid gav den effekt man ville se på skolan som helhet, utan att det stannade då vid individuell kunskap. Så att involvera hela skolor, och att avgränsa utvecklingsområden. Och där har rektor en stor del i det här, alltså att arbeta för att utveckla en delad kultur på skolan. Det räcker inte, bara för att man

har ett kollegialt lärande så är det inte säkert att någonting händer i klassrummen, utan man behöver också överbrygga det glappet på olika sätt, med att vara varandras kritiska vänner, att se hur det fungerar. Och då måste man också utveckla en kultur där man också vågar dela med sig, för i skolutvecklingsprocesser så ... när man delar så här nära inpå varandra så får man också ljuset på sig själv, så att säga. Och som lärare då, att man också har en trygg miljö där man vågar dela med sig och visa upp sin verksamhet, och hur man ska ge konstruktiv kritik till varandra. Och vi har också sett att det är viktigt att man i det här har processledare som samverkar med rektor, som stödjer den här utvecklingen då, på hela skolor inom avgränsade områden. Så man kan säga att det är det här också, kontinuerliga berättandet. Man stöter och blöter, hur man gör och varför man gör som man gör.

ERIKA: Just det, för jag tänker, när du beskriver det så låter det som att det handlar om mer än bara att ha en god insikt och kunskap om, hur fungerar de här olika digitala verktygen eller assisterande teknikerna, utan det är också en större fråga.

GUNILLA: Ja, precis. Alla förändringsinitiativ som man tar behöver landa i en kultur av att man har ett lärande tillsammans där man bygger upp en gemensam förståelse för hur de här verktygen kan vara till nytta i ett livslångt perspektiv.

IDOR: Nej, jag bara tänkte jag kunde lägga till en sak där utifrån ett forskningsperspektiv så har vi sett i flera studier som ... ja, näs... i alla studier vi har gjort, så är det just det här med, som du var inne på här, Gunilla, som ... i fråga om att

2020-11-11

läraren måste vara väl insatt, alltså, i hur programmen fungerar, det är en sak. Men det räcker inte, utan de måste också känna ... alltså, hur kan de använda det i sin egen pedagogiska praktik? Det är oerhört viktigt. ”Vilka fördelar är det för mig att använda det i mitt eget pedagogiska arbete?” för det skiljer lite från lärare till lärare och hur de jobbar. Och där måste man hitta sin egen stil och känna att det här ger någonting, för att annars är det jättesvårt för dem att förmedla till eleven vad som är det positiva med det hela. Så det har vi sett i nästan alla studier, att är de inte det så får vi inte riktigt kraftfullt inslag av att just använda den här tekniken.

ERIKA: Nu har vi varit inne lite grann tidigare här, på just hur viktigt det är med att ha den här träningen som är forsknings- och evidensbaserad, som handlar just om att jobba med kopplingen mellan fonem, ljudet och grafem, själva bokstaven, och att det är helt centralt just när det gäller elever med läs- och skrivsvårigheter och dyslexi. Kan man använda digitala verktyg i arbetet med att träna på det för eleverna?

IDOR: Ja, det kan man. Det finns många såna verktyg, alltså webbsidor, där man kan gå in och titta vilka appar man kan använda i de sammanhangen, som dessutom är recenserade så man vet vilka som funkar bra och mindre bra. Det finns ett flertal såna program, både när det gäller avkodning, just det här fonem, grafem, men också när det gäller skrivande och läsförståelse, det finns faktiskt en uppsjö av dem.

ERIKA: Ja, det är bra att veta, då får vi återvända till det lite längre fram, vad det finns för tips. Nu skulle jag vilja zooma ut lite

grann här igen, Gunilla, och återvända till det som du pratade om tidigare, det här med hur man behöver arbeta i en verksamhet, i en organisation, för att skapa så goda förutsättningar som möjligt, och jag vet att du har arbetat inom utbildning på många olika nivåer. Och i dag så är det välkänt att lärare känner sig väldigt pressade tidsmässigt för att hinna med elevers olika behov, men vad är det du ser att man som skolhuvudman behöver skapa förutsättningar för att lärare ska kunna använda och jobba med digitala verktyg på det här bra, pedagogiska sättet i klassrummet? Vad behöver man sen som rektor göra för att följa upp och ge lärare rätt förutsättningar?

GUNILLA:

Det är en större fråga, som du sa också, alltså hur man hanterar förändringsinitiativ, och man avgränsar och prioriterar, ser vad skolan har för behov, och så vidare, och att man också utvecklar sitt lärande och delakultur. Men det är i alla fall viktigt att de specialpedagogiska perspektiven finns med i skolans digitaliseringsprocess. Det är väldigt viktigt att se till att den här stödfunktionen eller verksamheten är en strategisk del i skolans stödkedja, att man har tydliggjort det uppdraget. Också väldigt viktigt att man inte bara har utåtspaning. I början var man väldigt mycket en innovatör och ville hitta nyheter och så vidare, nya verktyg. Men att man också har inåtspaning, alltså in i verksamheten för att kunna stödja lokala processer som redan är på gång på skolor. Och det kallade vi, där jag jobbade tidigare, en kommun, att gå ifrån utbudsstyrt till behovsstyrd kompetensutveckling. Det tredje, det handlar att styra över från det reaktiva stödsättet till att jobba mer proaktivt, och där har jag sett många kommuner och

skoldatatek som verkligen tar stora kliv i den här riktningen. De använder universell design för lärande, de använder tillgänglighetsmodellen, och så vidare, för att stötta skolor, lärare, rektorer i den här övergången att vara mera proaktiva, då. Och sen det fjärde då, det är att lyssna och ta till vara på elevernas erfarenheter. Att man som en skoldatateksfunktion också kan ta till vara på skolornas erfarenheter, praktiska beprövade erfarenheter och föra det tillbaka också, och sprida de här lärdomarna, sprida lä... elevernas uppfattningar. Och det, kan man säga, är huvudpunkterna. Och för att skoldatatek då, eller liknande funktioner, ska lyckas i det, så behöver man vara frågeställare, man behöver vara ett analysstöd för att stödja skolornas lokala processer, den här inåtspaningen, man behöver vara ett lärandestöd och modellera ... att kanske själv gå ut i grupper och modellera och visa på hur det kan fungera, och man behöver vara innovativa föregångare, att man också har utåtspaning. Det behöver finnas en funktion. Som något skoldatatek berättade för mig häromveckan, att ”Vi ska byta digitalt verktyg.” Då hamnar det på mitt bord att se, finns de här tillgänglighetsgörande verktygen i det verktyget som vi ska använda, och hur fungerar dem, och så vidare. Så att denna funktion måste ingå som en naturlig del i stödkedjan.

ERIKA:

Så man behöver ha någon med den funktionen, som både identifierar behoven men som också spanar utåt, och som lägger grunden, är det lite så man ska förstå det, som du beskriver, och håller frågan levande så att det inte blir någonting som landar i en lärares knä med kanske för lite [?? 0:27:44] tid och kunskap?

2020-11-11

- GUNILLA:** Absolut. Man behöver ha den här funktionen som en naturlig del, att det finns tydligt uttalat, uppdraget. Det räcker inte med tillgång, det har vi sett också i forskning, som Idor också pratar om. Utan det handlar om hur de använder funktionerna, i vilken grad de utnyttjar potentialen i ett verktyg och hur de kombinerar.
- ERIKA:** Men jag tänker, det som du nu beskriver, Gunilla, det är egentligen ett väldigt tydligt medskick till skolhuvudmän, eller hur? Just att den här funktionen behöver ni se till att det finns.
- GUNILLA:** Mm, absolut.
- ERIKA:** Och sen så skapar det då i sin tur bättre förutsättningar för rektor, som då kan skapa bättre förutsättningar för lärare.
- GUNILLA:** Ja, och bättre förutsättningar för lärare också, på så sätt att har man den stödfunktionen som också samverkar med elevhälsans professioner, och är på plats ute i verksamheten, man kan modellera och diskutera hur det kan se ut i praktiken, så är man ett stöd för lärare som möter eleverna också. Dessutom pratar en del skoldatatek om nu också, att i de här coronatiderna så har de fått hitta på nya sätt att stödja skolorna. Och jag fastnade särskilt för ett sätt där man, i stället för att resa ut i skolor, så har man också haft kortare uppföljande möten med lärare för att följa progressionen, och att på ett sätt då kunna stötta i införandet av digitala verktyg, och hur det har gått, och ... och också dilemman som man faktiskt stöter på.
- ERIKA:** Jag tänker, nu behöver vi nog avrunda det här samtalet. Men, jag tänker, innan vi gör det så skulle jag vilja att ni

sammanfattar erfarenheter och lärdomar som ni båda har samlat på er då, genom era både respektive forskningsarbeten och erfarenhet från att ha varit verksam i skola. Vilka tre saker skulle ni säga är viktigast när det gäller läs- och skrivsvårigheter och digitala verktyg? Du får börja, Idor.

IDOR:

Ja, då skulle jag säga, som Gunilla pratat väldigt mycket om, det här, och som jag också helt håller med om, alltså att det måste vara accepterat på rektorsnivå och i skolsystemet. Det är helt nödvändigt, för att annars fungerar det inte, det har forskningen visat tydligt som vi har gjort. Sen på nästa nivå då så är det att lärarna, precis som jag nämnde innan, måste vara väl insatta i hur tekniken fungerar, men det räcker inte, utan också ... ”Hur kan jag använda det i min egen pedagogiska praktik?” Det är faktiskt en nyckelfråga som man måste känna in själv, hur det ... hur man kan använda det, och stödja eleverna. Och sen nummer tre, så är det att eleven måste kunna använda tekniken och också veta hur den ska användas. Många ... Man tänker att de är bra på det, men det är de inte, inte alltid, framför allt när det gäller de här specifika sakerna. Och att eleven också är medveten om vilket stöd de behöver, alltså att de har svårigheter till exempel med att läsa, eller om det är matematik, för att det är ... annars saknas motivationen för att använda tekniken. Och där kan jag säga, då, för att komma tillbaka lite till det vi pratade om innan, men just lägga till det då, när det gäller individen så tycker jag att man som skola eller som lärare kan titta på det utifrån fyra olika aspekter, och det är bland annat att man ser, vilken individ pratar vi om? Hur fungerar den här eleven? Både personlighetsmässigt och hur den ...

vilka funktioner den har när det gäller läsa, skriva, matte till exempel, vilken nivå ligger den på? Vilken aktivitet är det som ska göras? Det är också viktigt att man utreder det, vad är det de behöver stöd med? Och sen fundera över, vilken assisterande teknik är bäst för just detta sammanhanget? Det är också väldigt nödvändigt att titta på det, för ibland så kan det vara kanske en viss teknik som funkar, och i ett annat läge kan det vara någonting annat. Och sen den fjärde, det är omgivningen. Och den blir också väldigt viktig. Vilken omgivning sitter jag i när jag gör det här? Sitter jag hemma, sitter jag i klassrummet, sitter jag någon annanstans? För väldigt mycket av den här assisterande tekniken är avhängt [?? 0:32:11] av hur ... alltså, vilken miljö man sitter i. Är det mycket ljud där, till exempel, ja, då måste man fundera över hur man ska hantera det, för fortfarande finns det naturligtvis saker som inte är helt utvecklade på de här programmen, till exempel när det gäller att känna igen tal, eller även när det gäller att lyssna på tal, så det finns såna. Så om man utgår från de här fyra punkterna så är det ett bra sätt för lärare, och inom skolan, och kanske föräldrar också, att se hur man kan stödja eleven på bästa sätt.

ERIKA:

Gunilla, du får fylla på här. Vad är det du ser är de viktigaste sakerna att tänka på när det gäller just den här gruppen elever?

GUNILLA:

Ja, jag håller med Idor här, att tänka i de här tre nivåerna också då. Men om vi säger det första här, som Idor sa med det accepterade, alltså att involvera hela skolan i utvecklingsarbetet. Färdigheterna, att man behöver ha färdigheter, det är lärandeaspekter, alltså eleven måste både

vilja och ha färdigheter. Men innan där så behöver eleven också känna att det är okej att vara olika. Och sen återigen, det kontinuerliga stödet, att man inte släpper det, utan att det följs genom hela skolgången.

ERIKA:

Just det. Tack för de råden. Tusen tack, Idor Svensson och Gunilla Almgren Bäck för att ni var med i det här samtalet om digitala verktyg, och den skillnad som de innebär för elever med läs- och skrivsvårigheter och dyslexi. Och för dig som har lyssnat och vill veta mer, så finns det också gott om information och fördjupning på vår webbplats spsm.se. Där har vi ett nytt studiepaket som sätter fokus på läs- och skrivsvårigheter och dyslexi, och hur man skapar en bra lärmiljö för den gruppen elever. Och det finns också gott om webbsidor i ämnet, och du kan också hitta fler poddavsnitt där, där vi pratar om dyslexi och digitala verktyg, så missa inte det. Tack för att du har lyssnat.

INFORÖST:

Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats SPSM.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.